

Σόφκα Ζινόβιεφ

Είκοσι πέντε χρόνια μετράει η σχέση της με την Ελλάδα. Σχέση, που σφραγίστηκε με την απόκτηση της ελληνικής υπηκοότητας. Μόνιμη κάτοικος Αθηνών από το 2001, η Βρετανή συγγραφέας με τις ρωσικές ρίζες Σόφκα Ζινόβιεφ, με αφορμή το «Σπίτι στην οδό Παραδείσου», μιλάει στην «ΠηΚ» για τον ελληνικό Εμφύλιο που ενέπνευσε το βιβλίο της, το δραματικό στοιχείο που διέπει την ιστορία του λαού μας, τις ενδιαφέρουσες αντιθέσεις στις ανθρώπινες σχέσεις, την αντίδραση των συμπατριωτών της στα γραφόμενά της.

«Οι Έλληνες έχουν τη δύναμη να αντιμετωπίζουν τις πιο δύσκολες καταστάσεις»

Η σχέση της με την Ελλάδα μετράει είκοσι πέντε χρόνια. Μόνιμη κάτοικος της χώρας μας από το 2011 η Βρετανίδα συγγραφέας με τις ρωσικές καταβολές Σόφκα Ζινόβιεφ θέλπει να πάρει την ελληνική υπηκοότητα. Το «Σπίτι στην οδό Παραδείσου», μια διαδρομή στα γεγονότα που σημάδεψαν τέσσερις γενιές της Ελλάδας, αποτελείται την αφορμή να μιλήσει στην «ΠηΚ».

Γράφατε για μια μάχη, για την Ελλάδα, εποχή. Τι ήταν αυτό που σας κέντησε να το κάνετε και πώς διεξήγαγε την έρευνά σας;

Από τα φοιτητικά μου χρόνια και συγκεκριμένα όταν έκανα τη διδακτορική μου διατριβή, με θέμα την σύγχρονη Ελλάδα, μου τράβηξε το ενδιαφέρον η οδυνηρή αυτή σελίδα της ελληνικής ιστορίας. Για την έρευνά μου βασίσθηκα κυρίως σε μαρτυρίες ανθρώπων που έζησαν από πρώτο χέρι τα γεγονότα. Φυσικά, ανέφερα και σε πολλές γραπτές ιστορικές πηγές.

Ξεκινάτε την ιστορία σας από ένα σκίτσκι, που κοστίζει μια ζωή, αλλά συνάμα ενώνει άλλες, φωτίζει σκοτεινές πλευρές και τελικά επιφέρει τη λύτρωση. Επιρροαστάχικα, σε κάποιο βαθμό, από την αρχαία ελληνική τραγωδία;

Πιστεύω πως ναι, αλλά μάλλον υποσυνείδητα. Η επιρροή της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας είναι θα 'λεγα, ένα δεδομένο στοιχείο του ευρωπαϊκού πολιτισμού μου. Ήθελα να υπάρξει ο μόνος της Αντιγόνης σαν ένας μακρινός αυδίκος στο βιβλίο και όχι σαν βασικό στοιχείο της δομής του βιβλίου.

Μικρασιατικά καταστροφά, Εμφύλιος, Πολυτεχνείο, τα πιο πρόσφατα γεγονότα του Δεκεμβρίου του 2008, όπως τα έζησαν τέσσερις γενιές Ελλήνων, παρελάτουν από τις σελίδες σας. Τι θελήσατε να επισημάνετε με αυτή την αλληλουχία δραματικών καταστάσεων που σημάδεψαν την ιστορία της Ελλάδας;

Ο ελληνικός 20ός αιώνας χαρακτηρίζεται από συνεχείς αλλαγές με σταθερό το στοιχείο του δράματος. Πόλεμος, ξενοιά, κοσμά, πείνα, Εμφύλιος, κοινότητα κ.λπ. Σκεδόν καμία γενιά δεν έχει ζήσει την απολυτή ηρεμία και την ειρήνη. Ακόμη και η σημερινή νέα γενιά που συγκροτείται με τις προηγούμενες μεγαλύτερες σε σταθερό πολιτικό περιβάλλον και οικονομική ευημερία, έχει τα προβλήματα της. Με ενδιαφέρει πολύ να καταλάβω πώς τα βιώματα της κάθε γενιάς πέρασαν στην επόμενη. Γι' αυτό πιστεύω δεν μπορεί να αποφευχτεί κανείς τη σύγκριση των Δεκεμβριανών του '64 με τη Δεκεμβριανή του 2008, παρόλο που έλαβαν χώρα για εντελώς διαφορετικούς λόγους. Ήθελα να κρυστάλλω βαθύτερα το γεγονός ότι ενώ π.χ. πολλά είναι αυτά που αλλάζουν από γενιά σε γενιά, σε ένα έθνος, αλλά κυρίως οι μια οικογένεια, παραμένει πάντα μια δυνατή συνδετική κλωστή που τίποτα δεν μπορεί να την «κοπεί».

Η μια εκ των πριζίδων σας, η Αντιγόνη, διεγρήφει από την οικογένειά της λόγω των κομμουνιστικών της φρονημάτων. Το ίδιο έγινε και με τη γιαγιά σας -διεσπύνη της Μεγάλης Αικατερίνης- την «Κόσκωνη πριγκίπισσά» σας. Αποτέλεσε αυτή η ομοιότητα έμπνευση για να πλάσετε τον μύθο σας;

Ξίγορα δεν ήταν μια συνειδητή μου προσπάθεια να κεντραζώ τις κομμουνιστικές αρχές και αξίες. Η ιστορία της γιαγιάς μου, που γεννήθηκε πριγκίπισσα στην τσαρική Ρωσία, για να καταλήξει μέλος του ΚΚ στην Αγγλία, προκαλώντας την οργή φίλων και συγγενών, με εντυπωσίασε πολύ. Αλλά σε εκείνο το βιβλίο μου, ήθελα να αναδείξω πως το συναίσθημα υπάρχει έντονα στην πολιτική, παρόλο που πιστεύουμε ότι ο ορθολογισμός είναι το κύριο χαρακτηριστικό της. Με από τα δεδομένα στο τελευταίο μου βιβλίο, ο χαρακτήρας της Αντιγόνης συγκεντρώνει πολλά από τα χαρακτηριστικά και βιώματα αρκετών γυναικών που πολέμησαν στον Εμφύλιο. Οπότε θα έλεγα ότι η Μαρία Μπέκου, την οποία θαύμαζα και είχα συναντήσει κάποιες φορές τα τελευταία χρόνια, με ενέπνευσε περισσότερο από τη Ρωσίδα γιαγιά μου. Εστιαώτε, επίσης, στις ανθρώπινες σχέσεις είτε είναι γονεϊκές είτε αδελφικές ή συζυγικές. Με την προδοσία και τον φόβο της σε πρώτο πλάνο. Μιλήστε μας γι' αυτό τον συνδυασμό ιστορικοπολιτικών γεγονότων και ανθρώπινες ψυχοσύνθεσης που κάνουν.

Το πλεονέκτημα για έναν συγγραφέα μυθιστορημάτων είναι ότι μπορεί να αναλύσει, όπως θέλει, το συναίσθημα. Όλες οι ανθρώπινες σχέσεις διέπνουν από τα στοιχεία της αντιπαράθεσης, αλλά και της αγάπης. Από τους αρχαίους μύθους μέχρι τα σύγχρονα μυθιστορήματα, αλλά και τις κινηματογραφικές ταινίες, το κεντρικό θέμα είναι η ιστορική και ανισορροπία μεταξύ αγάπης και μίσους, δημοκρατικότητας και καταστροφής, αναγνωρισμού και συμφιλίωσης. Πρέπει πολύ ενδιαφέρουσες διαφορές παράλληλα στην ίδια οικογένεια.

Πηγάδια που σημάδεψαν τις ζωές γενιάς Ελλήνων ξεδιπλώνονται μέσα από τις σελίδες του μυθιστορήματος της Σίφια Ζηδόβα

Της
ΚΡΕΤΤΕ ΚΟΥΝΙΩΤΗ
kouni@katerina.gr

ΤΟΜΑ ΣΠΙΣΣΟ
ΤΟ ΣΠΙΤΙ
ΣΤΗΝ ΟΔΩ
ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ
ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΜΗΜΑΤΑ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΡΩΤΗΣ 2012
ΣΕΙΡΑ ΔΕΙΞΕ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Η ΕΛΛΑΔΑ, ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΠΙΣΤΗΣ

Οι Έλληνες έχουν δοκιμαστεί και εξακολουθούν να δοκιμάζονται. Πιστεύετε ότι οφείλουν στο αίμα που κυλάει στις φλέβες τους;

Είμαι συνήθως επιφυλακτική με θεωρίες που βασίζονται σε γενετικά στοιχεία. Ευκρινώς υποκρίνονται μια ρεαλιστική αντίληψη, σύμφωνα με την οποία η μοίρα μας ορίζεται αποκλειστικά από το βιολογικό χαρακτηριστικό μας. Νομίζω από που ορίζει τον χαρακτήρα μας, από παιδιά μέχρι τη στιγμή που θα εντλιχθούμε, είναι το περιβάλλον που μεγαλώσαμε, μαζί φυσικά με κάποια γενετικά χαρακτηριστικά μας. Η Ελλάδα δημιουργήθηκε από μόνη της μερικά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα, αλλά αυτά τα προβλήματα έχουν επιδεινωθεί σε μεγάλο βαθμό από εξωτερικούς παράγοντες.

Εγκοσμοθετήσατε στην Ελλάδα το 2001. Μέσα σε έντονα χρόνια, τα πράγματα έχουν αλλάξει δραματικά. Έσως, πώς βλέπετε αυτή την κρίση; Περιμένετε ότι θα ερπύζονται κάποια στιγμή;

Δεν είμαι οικονομολόγος, αλλά ο άναρκτος τρόπος με τον οποίο η Ελλάδα αναπτυσσόταν προκάλυψε αναστοχία -και όχι μόνο από περιβαλλοντικές πλευρές. Είναι οδυνηρό να διαπιστώνει κανείς πόσο υποφέρουν σήμερα οι Έλληνες, αλλά είναι επίσης θλιβερό να επικεντρώνονται ακριβώς δυνάμεις στην πολιτική σκηνή που καλλιεργούν το εσωτερικό μίσος. Όλα αυτά μας παραπέμπουν στον Εμφύλιο, αν και από που βίωσαν οι Έλληνες τότε, ήταν φυσικά πολύ χειρότερα. Μια άλλη διαπίστωση που έκανα στο πλαίσιο της έρευνας για το βιβλίο μου, είναι ότι οι Έλληνες έχουν τη δύναμη να αντιμετωπίζουν τις πιο δύσκολες καταστάσεις. Γνωρίζετε καλά τα «κουσούρια» των σύγχρονων Ελλήνων. Έως δυσκόλεψε η εξορία με αυτή τη νοσοτροπία; Η σχέση μου με την Ελλάδα κλίνει τώρα με επισταμπεντιέ. Αυτή η σχέση έχει βάθος, και όπως ένας γάμος, βασίζεται στην αγάπη, αλλά παράλληλα απαιτεί και συμβιβασμούς. Παρ' όλα τα προβλήματα που έχει η Ελλάδα, παραμένει για εμένα, γαπητάκι. Όταν ήρθα στην Ελλάδα με τον Έλληνα σύζυγό μου και τις δύο κόρες μας το 2001, αποφάσισα να πάρω και την ελληνική υπηκοότητα. Αυτό ήταν για μένα σαν μια δήλωση πίστης.

> **Η ιδανική της μέρα ξεκινάει** «με καλό μεσημέρι στη θάλασσα, χωρίς το πρωί, και στη συνέχεια, μερικές ώρες γρήγορο. Ακόμη καλύτερα, να έξω τον άνδρα μου και τις κόρες μου κοντά. Κάποια βράδια με φίλους είναι το ιδανικό κλίμα» λέει.

> **Αγαπημένο μέρος** στην Ελλάδα, «Η πρώτη μου αγάπη ήταν το Νούτιο, όπου έκανα την κρυφή μου σαν φοιτήτρια. Αγάπησα και την Αθήνα, παρόλο που είναι μια δύσκολη πόλη». Για διακοπές, «συνήθερα στα Δωδεκάνησα, αλλά και στα βουνά της Φθιώτιδας, στο Λίκαστρο, απ' όπου κατάγεται και η οικογένεια του άνδρα μου» απαντά.

> **Της πρόσουν** πολλά είδη ελληνικής μουσικής. Από ρεμπέτικο μέχρι Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής, Μικραϊκάς, Πατιόζαφου, αλλά και Γαβθόπουλος. «Ήρθα να αποκοιμηθώ όμως ότι μου αρέσουν πολύ και κάποια παλαμώτικα τραγούδια του Γιούλιου και της Μαρινέλλας» προσθέτει.

> **Το ελληνικό** το έμαθε περισσότερο μέσα από παλιές και όχι σε σχολείο. «Παρόλο που υιάζομαι όπως όλοι μαζύ, δεν μπορώ να πω ότι συμβαίνει το ίδιο όσον αφορά. Είναι ελάχιστα οι συγγραφείς που μίλησαν να κάνουν την μετάβαση από τη μητρική σε μια άλλη γλώσσα. Αυτά που το καλύτερο, όπως ο Νεφέλης και ο Κόντορας, έγιναν γνωστά και γι' αυτό το κατέβηκα» εξηγεί.

> **Γράφει** ήδη το επόμενο βιβλίο της που δεν είναι μυθιστόρημα, αλλά η γεμάτη ήρωικες ιστορία μεταξύ του παππού της, της γιαγιάς της και του κομμουνιστή Αλέξανδρου Μπέρνερς που ήταν συνθέτης, συγγραφέας και διηγητής.

Στο βιβλίο σας αναφέρετε στην άγνοια των Βρετανών σχετικά με τη βιοπάλη που επέδειξε ο στρατός τους το '44 στην Ελλάδα. Πώς αντιδρούν οι αναγνώστες στη γενέτειρά σας, διαβάζοντας αυτές τις «γριζές» σελίδες που αφορούν τους προγόνους τους;

Νομίζω το πεδίο της κριτικής κατά των Βρετανών και για την ούσια τους ανήκουν στην Ελλάδα, αλλά και απάντησα στις πρώην αποικιοκρατίες τους, όπου λειτουργούν με γνώμονα το οικονομικό τους συμφέρον, είναι αρκετά μεγά-

λο. Από την άλλη, θυμίζω τους Βρετανούς για την κενό-τιπία τους να παραδέχονται σήμερα από τα μεγάλα τους λάθη. Χάρηκα πολύ όταν έλαβα μηνύματα από πολλούς Βρετανούς αναγνώστες, οι οποίοι μου δήλωσαν ότι δεν είχαν ιδέα για τον ρόλο των Βρετανών στην Ελλάδα κατά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, αλλά ούτε και για τη Δεκεμβριανή του '44. Παρόλο που επρόκειτο για «γριζές» σελίδες της βρετανικής ιστορίας, εκτιμήσαν τη περιεκτικότητά του βιβλίου μου και αυτό το θεωρώ πολύ θετικό και όμορφο.